Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

15. srpnja 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Pravo koje se primjenjuje na ugovorne obveze – Uredba (EZ) br. 593/2008 – Članci 3. i 8. – Pravo koje izaberu ugovorne stranke – Pojedinačni ugovor o radu – Radnici koji svoj posao izvršavaju u više država članica – Postojanje bliže veze sa zemljom koja nije ona u kojoj ili iz koje radnik uobičajeno izvršava svoj posao ili ona u kojoj se nalazi mjesto poslovanja u kojem je radnik zaposlen – Pojam ‚Odredbe od kojih se ne može odstupiti sporazumom‘ – Minimalna plaća”

U spojenim predmetima C-152/20 i C-218/20,

povodom dvaju zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Tribunalul Mureș (Viši sud u Mureșu, Rumunjska), odlukama od 1. listopada 2019. i 10. prosinca 2019., koje je Sud zaprimio 30. ožujka 2020. i 27. svibnja 2020., u postupcima

DG,

EH

protiv

SC Gruber Logistics SRL (C-152/20),

i

Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi, TD

protiv

SC Samidani Trans SRL (C-218/20),

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: J.-C. Bonichot, predsjednik vijeća, L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan (izvjestitelj) i N. Jääskinen, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Campos Sánchez-Bordona,

tajnik: A. Calot Escobar,

* Jezik postupka: rumunjski

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za rumunjsku vladu, E. Gane i L. Lițu, u svojstvu agenata,

– za finsku vladu, M. Pere, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, u početku M. Wilderspin i M. Carpus Carcea, a zatim potonji, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 22. travnja 2021.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 3. i 8. Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109. i ispravci SL 2015., L 66, str. 22. i SL 2019., L 149, str. 85.) (u daljnjem tekstu: Uredba Rim I).

2 Zahtjevi su upućeni u okviru sporova između rumunjskih vozača kamiona i njihovih poslodavaca, trgovačkih društava sa sjedištem u Rumunjskoj, u vezi s iznosom njihovih primitaka od rada.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 11., 23. i 35. Uredbe Rim I glase:

„(11) Sloboda ugovornih stranaka pri odabiru mjerodavnog prava trebao bi biti jedan od temelja sustava pravila o sukobu zakona u pitanjima ugovornih obveza.

[…]

(23) U pogledu ugovora sklopljenih s ugovornim strankama koje se smatraju slabijima, te je ugovorne stranke potrebno zaštititi pravilima o sukobu zakona koja su povoljnija za njih od općih pravila.

[…]

(35) Zaposlenici ne bi trebali biti lišeni zaštite koju im osiguravaju odredbe od kojih se ne može odstupiti sporazumom, odnosno od kojih se može odstupiti samo u njihovu korist.”

4 Člankom 3. te uredbe propisuje se:

„1. Na ugovor se primjenjuje pravo koje su stranke izabrale. Izbor se navodi izrijekom ili jasno proizlazi iz odredaba ugovora ili okolnosti slučaja. Ugovorne stranke imaju mogućnost same izabrati mjerodavno pravo za cijeli ugovor odnosno jedan njegov dio.

2. Ugovorne se stranke mogu u svako doba dogovoriti da se na ugovor odnosi pravo koje do tada nije bilo mjerodavno, bilo zbog prijašnjeg izbora na temelju ovog članka ili drugih odredaba ove Uredbe. Svaka promjena prava koje se primjenjuje nakon sklapanja ugovora ne dovodi u pitanje njegovu formalnu valjanost na temelju članka 11. niti negativno utječe na prava trećih strana.

3. Kad se svi ostali elementi relevantni za situaciju u vrijeme izbora nalaze u državi koja nije država čije je pravo odabrano, izbor ugovornih stranaka ne dovodi u pitanje primjenu odredaba prava te druge države, od kojih se ne može sporazumno odstupiti.

4. Kad se svi ostali elementi relevantni za situaciju u vrijeme izbora nalaze u jednoj ili više država članica, mjerodavno pravo druge države članice koje odaberu ugovorne stranke ne dovodi u pitanje primjenu, prema potrebi, odredaba prava [Unije] od kojih se ne može sporazumno odstupiti, kako se primjenjuju u državi članici pred čijim se sudom vodi postupak.

5. Postojanje i valjanost suglasnosti ugovornih strana u pogledu izbora mjerodavnog prava utvrđuje se u skladu s odredbama članaka 10., 11. i 13.”

5 U skladu s člankom 8. navedene uredbe:

„1. Individualni ugovor o radu podliježe pravu koje odaberu ugovorne stranke u skladu s člankom 3. Međutim, takav izbor prava ne može za posljedicu imati lišavanje zaposlenika zaštite koju im osiguravaju odredbe od kojih se ne može sporazumno odstupiti na temelju prava koje bi, u slučaju da ono nije odabrano, bilo mjerodavno na temelju stavaka 2., 3. i 4. ovog članka.

2. Ako se mjerodavno pravo ne može utvrditi na temelju stavka 2., ugovor podliježe pravu države u kojoj, odnosno iz koje zaposlenik uobičajeno izvršava svoj posao na temelju ugovora. Ne smatra se da je država u kojoj se posao uobičajeno izvršava promijenjena, ako je zaposlenik privremeno zaposlen.

3. Ako se mjerodavno pravo ne može utvrditi na temelju stavka 2., ugovor podliježe pravu države u kojoj se nalazi mjesto poslovanja u kojoj je zaposlenik zaposlen.

4. Kad je jasno iz svih okolnosti slučaja da je ugovor u najbližoj vezi s državom koja nije država navedena u stavcima 2. i 3., mjerodavno je pravo te druge države.”

Rumunjsko pravo

6 Članak 2. stavak 1. Ordinula ministrului muncii și solidarității sociale nr. 64 pentru aprobarea modelului cadru al contractului individual de muncă (Uredba br. 64 ministra rada i socijalne skrbi o odobravanju okvirnog modela pojedinačnog ugovora o radu) od 28. veljače 2003. (*Monitorul Oficial al României*, br. 139 od 4. ožujka 2003., u daljnjem tekstu: Uredba br. 64/2003) glasio je kako slijedi:

„Pojedinačni ugovor o radu koji su sklopili poslodavac i zaposlenik obvezno sadržava elemente koji se nalaze u okvirnom modelu."

7 Okvirni model iz članka 2. stavka 1. te uredbe, koji se nalazi u prilogu toj uredbi, u odjeljku N predviđao je:

„Odredbe ovog pojedinačnog ugovora o radu dopunjene su odredbama [Legee nr. 53/2003 – Codul muncii (Zakon br. 53/2003 o Zakoniku o radu) od 24. siječnja 2003. (*Monitorul Oficial al României*, br. 72 od 5. veljače 2003.)] i primjenjivog kolektivnog ugovora […]."

Glavni postupci i prethodna pitanja

Predmet C-152/20

8 Glavni postupak u predmetu C-152/20 odnosi se na primitke od rada dvaju rumunjskih vozača kamiona, osoba DG i EH, koji su bili zaposleni u društvu SC Gruber Logistics SRL. Njihovi pojedinačni ugovori o radu, koji su istodobno sastavljeni na rumunjskom i talijanskom jeziku, predviđali su da se ugovorne odredbe sadržane u tim ugovorima upotpunjavaju odredbama Zakona br. 53/2003. Usto, navedeni ugovori predviđali su da su sporovi koji se na njih odnose obuhvaćeni sudskom nadležnošću *ratione materiae* i *ratione loci*. Što se tiče mjesta rada, ugovori su predviđali da su „[se] [p]oslovi obavljali (u sekciji/radionici/uredu/službi) garaže društva/mjesta obavljanja djelatnosti/na drugom mjestu poslovanja, u općini Oradei [(Rumunjska)] i u skladu s delegiranjima/upućivanjima u urede ili mjesta obavljanja djelatnosti klijenata, postojećih i budućih dostavljača robe ili pružatelja usluga, na bilo kojoj adresi na nacionalnom državnom području i u inozemstvu gdje će vozilo koje zaposlenik koristi u izvršavanju svojih dužnosti također biti potrebno ili na bilo kojem drugom mjestu na kojem zaposlenik izvršava poslove prijevoza."

9 Osobe DG i EH podnijele su tužbu protiv društva SC Gruber Logistics pred Tribunalulom Mureș (Viši sud u Mureșu, Rumunjska) kako bi se tom društvu naložilo plaćanje razlike između stvarno primljenih plaća i minimalnih plaća na koje su, prema njihovu mišljenju, imali pravo na temelju talijanskog zakonodavstva o minimalnoj plaći u sektoru cestovnog prijevoza, pri čemu je ta plaća utvrđena kolektivnim ugovorom za sektor prijevoza u Italiji.

10 Osobe DG i EH tvrde da se talijansko zakonodavstvo o minimalnoj plaći primjenjuje na njihove pojedinačne ugovore o radu na temelju članka 8. Uredbe Rim I. Iako su ti ugovori sklopljeni u Rumunjskoj, one su uobičajeno izvršavale svoje dužnosti u Italiji. Tvrde da se mjesto iz kojeg su izvršavale svoje zadaće, iz kojeg su primale upute i na kraju se svojih zadaća u njega vraćale, nalazilo u Italiji. Usto, većina njihovih zadaća prijevoza bila je izvršena u Italiji. S obzirom na presudu od 15. ožujka 2011., Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151), osobe DG i EH tvrde da imaju pravo na minimalnu plaću koja se primjenjuje u Italiji.

11 Prema mišljenju društva SC Gruber Logistics, osobe DG i EH radile su za njegov račun u kamionima registriranima u Rumunjskoj i na temelju dozvola za prijevoz izdanih u skladu s primjenjivim rumunjskim zakonodavstvom, pri čemu su se sve upute koje je davalo društvo SC Gruber Logistics i poslovi osoba DG i EH organizirali u Rumunjskoj. Slijedom toga, to društvo tvrdi da se na ugovore o radu o kojima je riječ u glavnom postupku primjenjuje rumunjsko zakonodavstvo.

12 U tim je okolnostima Tribunalul Mureș (Viši sud u Mureșu, Rumunjska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 8. Uredbe [Rim I] tumačiti na način da se izborom prava koje se primjenjuje na pojedinačni ugovor o radu isključuje primjena prava države u kojoj radnik uobičajeno izvršava svoj posao ili pak [na način da] izbor mjerodavnog prava isključuje primjenu članka 8. stavka 1. druge rečenice Uredbe?

2. Treba li članak 8. Uredbe [Rim I] tumačiti na način da minimalna plaća koja se primjenjuje u državi u kojoj je radnik uobičajeno izvršavao svoj posao predstavlja pravo koje ulazi u područje primjene ‚odredb[i] od kojih se ne može sporazumno odstupiti na temelju prava koje bi, u slučaju da ono nije odabrano, bilo mjerodavno' u skladu s člankom 8. stavkom 1. drugom rečenicom navedene Uredbe?

3. Treba li članak 3. Uredbe [Rim I] tumačiti na način da mu se protivi to da navođenje odredbi rumunjskog Zakonika o radu u pojedinačnom ugovoru o radu predstavlja izbor rumunjskog prava s obzirom na to da je u Rumunjskoj općepoznato da je [uključivanje] takve klauzule o izboru [rumunjskog zakona] u pojedinačni ugovor o radu [zakonska obveza]? Drugim riječima, treba li članak 3. Uredbe [Rim I] tumačiti na način da mu se protive unutarnje nacionalne norme i prakse na temelju kojih se u pojedinačne ugovore o radu obvezno mora uključiti ugovorna odredba o izboru rumunjskog prava?"

Predmet C-218/20

13 Glavni postupak u predmetu C-218/20 odnosi se na zakon koji se primjenjuje na primitke od rada rumunjskog vozača kamiona, osobe DT, zaposlene u rumunjskom društvu SC Samidani Trans SRL. Osoba DT izvršavala je svoje poslove isključivo u Njemačkoj.

14 Pojedinačni ugovor o radu osobe DT sadržavao je ugovornu odredbu kojom se predviđa da su uvjeti tog ugovora upotpunjeni odredbama Zakona br. 53/2003. Usto je sadržavao klauzulu u kojoj se navodi da se sporovi koji se odnose na navedeni ugovor o radu rješavaju pred sudom nadležnim *ratione materiae* i *ratione loci*.

15 U istom ugovoru o radu nije izričito navedeno mjesto u kojem radnik treba izvršavati svoj posao. Osoba DT tvrdi da je mjesto iz kojeg je izvršavala svoje zadaće i primala upute bila Njemačka. Usto, kamioni koje je koristila nalazili su se u Njemačkoj, a zadaće prijevoza koje je izvršavala odvijale su se unutar njemačkih granica.

16 Tužbom podnesenom sudu koji je uputio zahtjev, Sindicatul Lucrătorilor din Transporturi (Sindikat radnika u sektoru prijevoza, Rumunjska), čiji je član osoba DT, zatražio je u ime i za račun osobe DT da se društvu SC Samidani Trans naloži da osobi DT plati razliku između

stvarno primljenih plaća i minimalne plaće na koju bi imala pravo u skladu s njemačkim pravom o minimalnoj plaći. Usto, sindikat navodi da osoba DT ima pravo na isplatu trinaeste i četrnaeste mjesečne plaće predviđene njemačkim pravom.

17 Taj sindikat tvrdi da je njemački Zakon o minimalnoj plaći primjenjiv na ugovor o radu osobe DT na temelju članka 8. Uredbe Rim I. Iako je njezin pojedinačni ugovor o radu sklopljen u Rumunjskoj, osoba DT je u Njemačkoj uobičajeno izvršavala svoje dužnosti. S obzirom na presudu od 15. ožujka 2011., Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151), osoba DT stoga je imala pravo na minimalnu plaću previđenu njemačkim zakonodavstvom.

18 Društvo SC Samidani Trans osporava taj navod i tvrdi da su stranke ugovora o radu o kojem je riječ u glavnom postupku posebno utvrdile da zakonodavstvo koje se primjenjuje na pojedinačni ugovor o radu treba biti rumunjsko radno pravo.

19 U tim je okolnostima Tribunalul Mureș (Viši sud u Mureșu, Rumunjska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Tumačenje članka 8. Uredbe [Rim I]: isključuje li se izborom prava koje se primjenjuje na pojedinačni ugovor o radu primjena prava države u kojoj radnik uobičajeno izvršava svoj posao, odnosno, isključuje li se izborom mjerodavnog prava primjena članka 8. stavka 1. druge rečenice navedene uredbe?

2. Tumačenje članka 8. Uredbe [Rim I]: predstavlja li minimalna plaća koja se primjenjuje u državi u kojoj je radnik uobičajeno izvršavao svoj posao pravo koje ulazi u područje primjene ‚odredb[i] od kojih se ne može sporazumno odstupiti na temelju prava koje bi, u slučaju da ono nije odabrano, bilo mjerodavno', u skladu s člankom 8. stavkom 1. drugom rečenicom navedene uredbe?

3. Tumačenje članka 3. Uredbe [Rim I]: predstavlja li navođenje odredbi rumunjskog Zakonika o radu u pojedinačnom ugovoru o radu izbor rumunjskog prava s obzirom na to da je u Rumunjskoj općepoznato da poslodavac unaprijed određuje sadržaj pojedinačnog ugovora o radu?"

O prethodnim pitanjima

Prva i druga pitanja u predmetima C-152/20 i C-218/20

20 Svojim prvim i drugim pitanjima u predmetima C-152/20 i C-218/20, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 8. Uredbe Rim I tumačiti na način da u slučaju kada su stranke pojedinačnog ugovora o radu izabrale pravo koje uređuje taj ugovor i kada se to pravo razlikuje od onoga koje se primjenjuje na temelju stavaka 2., 3. ili 4. tog članka, valja isključiti primjenu potonjeg prava i, u slučaju potvrdnog odgovora, u kojoj mjeri.

21 Uvodno valja utvrditi da iz odluka kojima se upućuju prethodna pitanja ne proizlazi da su vozači kamiona o kojima je riječ u glavnim postupcima upućeni radnici u smislu Direktive 96/71/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 1996. o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga (SL 1997., L 18, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 5., str. 127.) ili radnici koji, iako nemaju to svojstvo, uobičajeno izvršavaju svoj posao u državi koja

nije država sjedišta poslodavca. Budući da je na sudu koji je uputio zahtjev da utvrdi činjenične okolnosti sporova koji se vode pred njim, pitanja tog suda analizirat će se isključivo s obzirom na Uredbu Rim I.

22 Članak 8. Uredbe Rim I utvrđuje posebna pravila o sukobu zakona koja se odnose na pojedinačni ugovor o radu, a koja se primjenjuju kada se pri izvršenju takvog ugovora posao obavlja u najmanje jednoj državi koja nije država prava koje su stranke izabrale.

23 Taj članak u stavku 1. predviđa da individualni ugovor o radu podliježe pravu koje odaberu ugovorne stranke u skladu s člankom 3. te uredbe i da takav izbor prava ne može dovesti do lišavanja zaposlenika zaštite koju mu osiguravaju odredbe od kojih se ne može sporazumno odstupiti na temelju prava koje bi bilo mjerodavno za ugovor da nema takvog izbora, na temelju stavaka 2., 3. i 4. navedenog članka.

24 Ako te odredbe dotičnom radniku nude bolju zaštitu od odredaba prava koje su stranke izabrale, prvonavedene odredbe imaju prednost pred drugonavedenim odredbama, pri čemu se, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 43. svojeg mišljenja, pravo koje su stranke izabrale i dalje primjenjuje na preostali dio ugovornog odnosa.

25 U tom pogledu valja istaknuti da članak 8. stavak 2. Uredbe Rim I upućuje na pravo države u kojoj odnosno, ako to nije slučaj, iz koje zaposlenik uobičajeno izvršava svoj posao na temelju ugovora o radu.

26 Članak 8. te uredbe stoga ima za cilj zajamčiti, koliko je to moguće, poštovanje odredaba koje osiguravaju zaštitu radnika, a koje su predviđene pravom države u kojoj on izvršava svoje poslovne aktivnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 18. listopada 2016., Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, t. 48. i navedenu sudsku praksu).

27 Kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 44. svojeg mišljenja, pravilna primjena članka 8. Uredbe Rim I posljedično podrazumijeva, kao prvo, da nacionalni sud utvrdi pravo koje bi se primjenjivao u slučaju neizbora prava i, u skladu s njim, utvrdi pravila od kojih se ne može odstupiti sporazumom te, kao drugo, da taj sud usporedi razinu zaštite koju uživa radnik na temelju tih pravila s razinom zaštite koja se pruža pravom koje su izabrale stranke. Ako razina predviđena tim pravilima osigurava bolju zaštitu, valja primijeniti ta pravila.

28 U ovom se slučaju čini da sud koji je uputio zahtjev smatra da bi se, zbog mjesta gdje su vozači o kojima je riječ u glavnim postupcima uobičajeno izvršavali svoj posao, određene odredbe talijanskog zakona i njemačkog zakona o minimalnoj plaći mogle, na temelju članka 8. stavka 1. Uredbe Rim I, primijeniti umjesto rumunjskog prava koje su izabrale stranke ugovorâ o radu o kojima je riječ u glavnim postupcima.

29 Što se tiče pitanja predstavljaju li takva pravila odredbe od kojih se ne može odstupiti sporazumom u smislu te odredbe, valja istaknuti da iz samog teksta navedene odredbe proizlazi da to pitanje treba ocjenjivati u skladu s pravom koje bi se primjenjivalo da nema tog sporazuma. Sud koji je uputio zahtjev morat će stoga sam tumačiti predmetno nacionalno pravilo.

30 Također valja pojasniti da s obzirom na to da u Uredbi Rim I ne postoje kriteriji na temelju kojih bi se moglo utvrditi predstavlja li nacionalno pravilo odredbu ili pravo u smislu članka 8. stavka 1. te uredbe, kada iz nacionalnog prava proizlazi da pravila sadržana u sporazumima koji nisu nužno obuhvaćeni područjem zakona imaju prisilni karakter, na sudu je da poštuje taj izbor čak i ako je to drukčije uređeno nacionalnim pravom.

31 Što se konkretno tiče pravila o minimalnoj plaći koja se primjenjuju u zemlji u kojoj je radnik uobičajeno izvršavao svoj posao, valja navesti da se ona mogu načelno kvalificirati kao „odredbe od kojih se ne može sporazumno odstupiti na temelju prava koje bi, u slučaju da ono nije odabrano, bilo mjerodavno”, u skladu s člankom 8. stavkom 1. Uredbe Rim I, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 72. i 107. svojeg mišljenja.

32 S obzirom na prethodno navedeno, na prva i druga pitanja u predmetima C-152/20 i C-218/20 valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 1. Uredbe Rim I treba tumačiti na način da u slučaju kada su stranke pojedinačnog ugovora o radu izabrale pravo koje uređuje taj ugovor i kada se to pravo razlikuje od onoga koje se primjenjuje na temelju stavaka 2., 3. ili 4. tog članka, valja isključiti primjenu potonjeg prava, osim „odredaba od kojih se ne može sporazumno odstupiti” na temelju tog potonjeg prava, u smislu članka 8. stavka 1. te uredbe, a koje mogu u načelu obuhvaćati pravila o minimalnoj plaći.

Treća pitanja u predmetima C-152/20 i C-218/20

33 Najprije valja istaknuti da treća pitanja u ovim predmetima valja shvatiti na način da se odnose na članak 8. Uredbe Rim I s obzirom na to da je Sud nadležan da iz svih elemenata koje mu je dostavio sud koji je uputio zahtjev, a osobito iz obrazloženja odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, izvede elemente prava Unije koje treba tumačiti uzimajući u obzir predmet spora (vidjeti u tom smislu presudu od 22. travnja 2021., Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, t. 50. i navedenu sudsku praksu).

34 Naime, iako sud koji je uputio zahtjev u tim pitanjima upućuje na opće pravilo sadržano u članku 3. te uredbe, valja istaknuti da, kao što je to navedeno u točki 22. ove presude, navedeni članak 8. sadržava posebna pravila o sukobu zakona koja se odnose na ugovor o radu.

35 Slijedom toga, treća pitanja u predmetima C-152/20 i C-218/20, kako su postavljena u neznatno različitom izričaju u tim dvama predmetima, valja razumjeti tako da se u biti odnose na pitanje treba li članak 8. Uredbe Rim I tumačiti na način da se smatra da su

– s jedne strane, stranke pojedinačnog ugovora o radu slobodne izabrati pravo koje se primjenjuje na taj ugovor čak i kada nacionalna odredba zahtijeva unošenje ugovorne odredbe prema kojoj se ugovorne odredbe upotpunjuju nacionalnim radnim pravom i,

– s druge strane, stranke pojedinačnog ugovora o radu slobodne izabrati pravo koje se primjenjuje na taj ugovor čak i ako je poslodavac sastavio ugovornu odredbu koja se odnosi na taj izbor, pri čemu ju je radnik samo prihvatio.

36 Najprije valja podsjetiti na to da se člankom 3. Uredbe Rim I, na koji upućuje članak 8. iste uredbe, utvrđuje načelo autonomije volje u području sukoba zakona (vidjeti u tom smislu presude od 18. listopada 2016., Nikiforidis, C-135/15, EU:C:2016:774, t. 42. i od 17. listopada 2013., Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, t. 49.). Ta odredba omogućuje ugovornim strankama da slobodno

izaberu pravo koje se primjenjuje na njihov ugovor. U skladu s člankom 3. stavkom 1. navedene uredbe, izbor može biti naveden izrijekom ili jasno proizlaziti iz odredaba ugovora ili okolnosti slučaja. Taj izbor mora nedvojbeno proizlaziti iz odredaba ugovora ili iz okolnosti slučaja.

37 Nadalje, kad je riječ o zahtjevu prema kojem izbor mjerodavnog prava mora biti slobodan u smislu članka 3. Uredbe Rim I, sud koji je uputio zahtjev navodi da zajedničko tumačenje članka 2. stavka 1. Uredbe br. 64/2003 i okvirnog modela pojedinačnog ugovora o radu koji joj je priložen upućuje na to da su stranke ugovorâ o kojima je riječ u glavnim postupcima, suprotno tom zahtjevu, obvezne odabrati rumunjsko pravo.

38 Međutim, rumunjska vlada u svojim pisanim očitovanjima tvrdi da nacionalno pravo ne predviđa obvezu izbora rumunjskog prava kao prava koje se primjenjuje na ugovor. Stranke bi samo u slučaju da vlastitom voljom naprave taj izbor morale postupiti u skladu s Uredbom br. 64/2003 i sastaviti svoj ugovor u skladu s okvirnim modelom priloženim toj uredbi, što podrazumijeva dodatnu primjenu rumunjskog Zakonika o radu. Stoga bi unošenje ugovorne odredbe poput one na koju upućuje sud koji je uputio zahtjev bilo posljedica stranačkog izbora prava koje se primjenjuje na ugovor.

39 Na samom je sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni je li potonje tumačenje nacionalnog prava točno i stoga provjeri da postojanje ugovorne odredbe u ugovoru koja predviđa primjenu rumunjskog Zakonika o radu ne odražava obvezu stranaka da odaberu rumunjsko pravo, nego potvrđuje njihov prešutni i slobodan izbor tog prava, u skladu s člankom 3. Uredbe Rim I.

40 Naposljetku, što se tiče pitanja može li poslodavčevo umetanje ugovorne odredbe kojom se predviđa izbor mjerodavnog prava u prethodno sastavljen ugovor o radu omogućiti utvrđenje nepostojanja slobodnog izbora, protivno članku 3. Uredbe Rim I, valja istaknuti da ta uredba ne zabranjuje upotrebu standardnih ugovornih odredbi koje je poslodavac prethodno sastavio. Sloboda izbora u smislu te odredbe može se ostvariti pristajanjem na jednu takvu ugovornu odredbu i ne dovodi se u pitanje običnom činjenicom da se taj izbor izvršava na temelju ugovorne odredbe koju je poslodavac sastavio i unio u ugovor.

41 S obzirom na prethodno navedeno, na treća pitanja u predmetima C-152/20 i C-218/20 valja odgovoriti tako da članak 8. Uredbe Rim I treba tumačiti na način da se smatra da su

– s jedne strane, stranke pojedinačnog ugovora o radu slobodne izabrati pravo koje se primjenjuje na taj ugovor čak i ako se ugovorne odredbe upotpunjuju nacionalnim radnim pravom na temelju nacionalne odredbe, pod uvjetom da predmetna nacionalna odredba ne obvezuje stranke da odaberu nacionalno pravo kao mjerodavno pravo za ugovor i,

– s druge strane, stranke pojedinačnog ugovora o radu u načelu slobodne izabrati pravo koje se primjenjuje na taj ugovor čak i ako je poslodavac sastavio ugovornu odredbu koja se odnosi na taj izbor, pri čemu ju je radnik samo prihvatio.

Troškovi

42 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnih postupaka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. **Članak 8. stavak 1. Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) treba tumačiti na način da u slučaju kada su stranke pojedinačnog ugovora o radu izabrale pravo koje uređuje taj ugovor i kada se to pravo razlikuje od onoga koje se primjenjuje na temelju stavaka 2., 3. ili 4. tog članka, valja isključiti primjenu potonjeg prava, osim „odredaba od kojih se ne može sporazumno odstupiti" na temelju tog potonjeg prava, u smislu članka 8. stavka 1. te uredbe, a koje mogu u načelu obuhvaćati pravila o minimalnoj plaći.**

2. **Članak 8. Uredbe br. 593/2008 treba tumačiti na način da se smatra da su**

   – **s jedne strane, stranke pojedinačnog ugovora o radu slobodne izabrati pravo koje se primjenjuje na taj ugovor čak i ako se ugovorne odredbe upotpunjuju nacionalnim radnim pravom na temelju nacionalne odredbe, pod uvjetom da predmetna nacionalna odredba ne obvezuje stranke da odaberu nacionalno pravo kao mjerodavno pravo za ugovor i,**

   – **s druge strane, stranke pojedinačnog ugovora o radu u načelu slobodne izabrati pravo koje se primjenjuje na taj ugovor čak i ako je poslodavac sastavio ugovornu odredbu koja se odnosi na taj izbor, pri čemu ju je radnik samo prihvatio.**

Potpisi